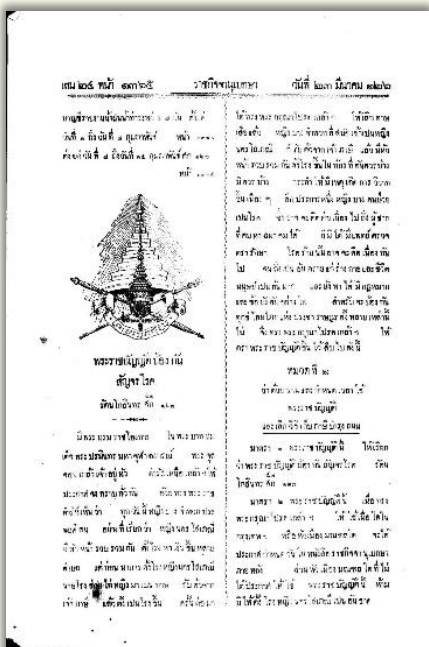

จุดเริ่มต้นของงานควบคุมกามโรค ในประเทศไทย

กามโรคในตำราหมอยาไทยมีคำเรียกละเอียดหลายคำอาทิเช่น โรคบุรุษ โรคสำหรับบุรุษ โรคสตรี อุปทุม หรืออุปทม หรืออุปทังสโรค ซึ่งจะมีอาการแตกต่างกันไป กามโรคเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่มีบันทึกมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและแพร่หลายในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เริ่มมีบันทึกที่กล่าวถึงกามโรคว่ามีการระบาดในสยามโดย ฌ็อง-บัปติสต์ ปาลเลกัวซ์ สังฆนายกคณะมิสซังโรมันคาทอลิก ประจำประเทศสยามบันทึกไว้ว่า “ดูเหมือนกามโรคจะระบาดมากในหมู่คนมั่งมี ก็เป็นการลงโทษอันเหมาะสมแล้วสำหรับคนที่มีเมียมากและหมกมุ่นในกามคุณ” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กามโรคได้เกิดการแพร่หลายหลังจากทรงประกาศเลิกทาส เนื่องจากผู้หญิงจำนวนหนึ่งที่ได้รับอิสรภาพและไม่มีอาชีพได้เลือกที่จะเดินทางไปยังนครหญิงโสเภณีเพื่อเลี้ยงตัวเอง ในเวลาต่อมาหญิงเหล่านี้จึงได้ป่วยเป็นกามโรค ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีแพทย์ที่ตรวจรักษาทำให้หญิงโสเภณีแพร่โรคไปยังคนที่มีความสัมพันธ์ด้วยเป็นจำนวนมาก รัชกาลที่ 5 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติป้องกันโรคสัณญู ร.ศ.127” (พ.ศ.2451) ขึ้น เพื่อควบคุมกามโรค มีการให้แขวนโคมที่โรงนครหญิงโสเภณีเพื่อเป็นเครื่องหมาย จึงเป็นที่มาของคำว่า “โคมเขียว” นับเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ใช้บังคับหญิงโสเภณีให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่ถือว่าการค้าประเวณีเป็นเรื่องผิดกฎหมาย ต่อมาในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นรัฐมนตรี ได้เปลี่ยนมาใช้พระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 นับจากนั้นมาการค้าประเวณีจึงกลายเป็นเรื่องผิดกฎหมาย

พระราชบัญญัติป้องกันโรค
สัณญู ร.ศ.127

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยรัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ. 2432 มีพระบรมราชานุญาตให้นายแพทย์โรมัส เฮวาร์ด เฮส์ (Thomas Heyward Hays, M.D.) ใช้บ้านหลวงที่ปากถนนสีลมต่อถนนเจริญกรุง ตั้งเป็น Nursing Home ใช้สำหรับรักษาพยาบาลโรคทั่วไปให้กับชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในพระนคร โดยเฉพาะผู้ที่พักอาศัยอยู่ในย่านบางรักไปจนถึงสี่พระยา โดยมีชื่อทางการว่า “โรงพยาบาลบางรัก” ในปีแรกของการเปิดทำการนั้นได้อาศัยทุนเรียไรจากชาวต่างชาติ ถือว่าเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกที่เก็บเงินค่ารักษา เมื่อดำเนินกิจการได้ปีเศษคณะกรรมการของโรงพยาบาลบางรักจึงโอนกิจการให้กับกรมพยาบาล ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2434

ปี พ.ศ. 2448 มีการยุบกรมพยาบาล ทำให้โรงพยาบาลบางรักถูกโอนไปสังกัดกรมสุขาภิบาล กระทรวงนครบาล ต่อมาในปี พ.ศ. 2455 กระทรวงมหาดไทยจึงจัดตั้งกรมพยาบาลขึ้นมาใหม่โดยให้สังกัดกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2459 กระทรวงมหาดไทยเปลี่ยนชื่อกรมพยาบาลเป็นกรมประชาภิบาล และยังคงสังกัดอยู่กับกรมแพทย์สุขาภิบาล ปี พ.ศ. 2472 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมสาธารณสุขได้จัดตั้ง “สุขศาลา” ขึ้นในบริเวณโรงพยาบาลบางรัก ในปีต่อมามีกรมสาธารณสุขได้จัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นในบริเวณเดียวกัน เรียกชื่อว่า “แผนกบำบัดกามโรค (สุขศาลาบางรัก)” สังกัดกองสุขศึกษา เพื่อรักษาผู้ป่วยกามโรคชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2484 “แผนกบำบัดกามโรค (สุขศาลาบางรัก)” ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “แผนกบำบัดกามโรค โรงพยาบาลบางรัก” สังกัดกองแพทย์สังคม กรมสาธารณสุข

โรงพยาบาลบางรัก

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น มีแนวคิดที่จะตั้งองค์การสาธารณสุขขึ้นมาใหม่ โดยรวมกิจการสาธารณสุขและการแพทย์ในกระทรวง ทบวง กรม ที่กระจัดกระจาย ซ้ำซ้อนเข้าด้วยกัน จึงมีการสถาปนา “กระทรวงสาธารณสุข” มีการโอน “แผนกบำบัดกามโรค โรงพยาบาลบางรัก” จากกองแพทย์สังคม กรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย ไปอยู่ในสังกัดกองโรงพยาบาลส่วนภูมิภาค กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “แผนกโรงพยาบาลกามโรค” เมื่อย้ายมาสังกัดกรมการแพทย์ โรงพยาบาลบางรักจึงทำหน้าที่เป็นทั้งโรงพยาบาลเฉพาะทางกามโรค และเป็นโรงพยาบาลทั่วไป ใน พ.ศ. 2486 ฝ่ายสัมพันธมิตรได้โจมตีทางอากาศครั้งใหญ่ ทำให้อาคารสถานที่หลายแห่งในบริเวณถนนสี่พระยา สุรวงศ์ สีลม และสาทร ได้รับความเสียหายรวมไปถึงอาคารในส่วนแผนกบำบัดรักษาโรคทั่วไปของโรงพยาบาลบางรักด้วย

โรงพยาบาลเลิดสิน

อาคารเพิ่มเติมจากการบริจาคของคุณหญิงภักตินรเศรษฐ (สิน เศรษฐบุตร) ได้บริจาคเงินให้กับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ พระยาภักตินรเศรษฐ (เลิด เศรษฐบุตร) เปิดใช้อาคารใหม่โดยใช้ชื่อว่า “โรงพยาบาลเลิดสิน” ตามนามของผู้บริจาคเมื่อ พ.ศ. 2491

พ.ศ. 2492 กระทรวงสาธารณสุขได้ย้าย กองควบคุมกามโรค โรงพยาบาลบางรัก ไปอยู่ ณ วังเทเวศน์ พ.ศ. 2493 กรมสาธารณสุขได้ออกร่างป้องกันและบำบัดคุดทะราดจากกองควบคุมโรคติดต่อ มาอยู่ในสังกัดเดียวกับกองควบคุมกามโรค และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กองควบคุมกามโรคและคุดทะราด” โดยมีนายแพทย์บุญ สุวรรณศรี ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ กองควบคุมกามโรคและคุดทะราดเป็นคนแรก พ.ศ.2495 กรมสาธารณสุขเปลี่ยนเป็น “กรมอนามัย” กองควบคุมกามโรคและคุดทะราดจึงย้ายมาสังกัดกรมอนามัย ในช่วง พ.ศ. 2508 ได้มีการย้ายที่ทำการมาบริเวณถนนสาทรที่เป็นที่ตั้ง โรงพยาบาลบางรักในปัจจุบัน

ต่อมา พ.ศ. 2515 โอนกองควบคุมกามโรค และคุดทะราด ไปสังกัดกรมการแพทย์และอนามัย ใน พ.ศ. 2517 มีการก่อตั้ง “กรมควบคุมโรคติดต่อ” ขึ้น พ.ศ. 2545 เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างหน่วยงาน โดยยุบรวม 3 หน่วยงาน กองโรคเอดส์ กองวัณโรค และกองกามโรค เข้าด้วยกัน เพื่อจัดตั้ง “สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์” สังกัดกรมควบคุมโรค และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กองโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์” จนถึงปัจจุบัน

โรงพยาบาลบางรัก ปี พ.ศ. 2539

อ้างอิง

ขวัญชาย ดำรงขวัญ. UNSEEN กรมควบคุมโรค...เส้นทางประวัติศาสตร์และความทรงจำ เรื่อง เส้นทางของโรงพยาบาลบางรัก...86 ปี ของงานควบคุมกามโรคในประเทศไทย (หน้า 69-87). กรุงเทพฯ : นิทรรศการพิมพ์, 2559.

มณี สุขประเสริฐ เรียบเรียง, **ก้าวสู่ 1 ศตวรรษงานป้องกันควบคุมโรค** เรื่อง กามโรค (หน้า 100-109). สถาบันวิจัย จัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560.

แสงทอง จันทร์เกิด. **100 ปี ร้อยเรื่องราว กรมควบคุมโรค** เรื่อง กามโรค อดีตอันลือลั่น และผลงานที่โดดเด่น (หน้า 148 -165). นนทบุรี : สถาบันวิจัยจัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561.

วิฬาร์ ลิขิต. “กามโรค” โรคร้าย ๆ ในหน้าประวัติศาสตร์. Voicetv, [ออนไลน์]. (2562) แหล่งที่มา: [https://voicetv.co.th/read/cf-ler_ku\[23 พฤษภาคม 2565\]](https://voicetv.co.th/read/cf-ler_ku[23 พฤษภาคม 2565])

TCIJ. **จับตา: ความเป็นมากฎหมายเกี่ยวกับการค้าบริการทางเพศของประเทศไทย**, [ออนไลน์]. (2565) แหล่งที่มา: [https://www.tcijthai.com/news/2022/1/watch/12162\[23 พฤษภาคม 2565\]](https://www.tcijthai.com/news/2022/1/watch/12162[23 พฤษภาคม 2565])

ที่มาภาพ

ภาพที่ 1: <https://th-th.facebook.com/thailandONEOONE/posts/484947948213963/>

ภาพที่ 2 : <http://lerdsin.go.th/index.php/th/2013-10-16-09-41-02/2013-10-17-02-35-45>

ภาพที่ 3 : <http://lerdsin.go.th/index.php/th/2013-10-16-09-41-02/2013-10-17-02-35-45>

ภาพที่ 4 : มณี สุขประเสริฐ เรียบเรียง, **ก้าวสู่ 1 ศตวรรษงานป้องกันควบคุมโรค** เรื่อง กามโรค (หน้า 106). สถาบันวิจัย จัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560.